

DESPRE EXCESUL ÎN RAPORTUL DE EXPERTIZĂ CRIMINALISTICĂ (SAU „EST MODUS IN REBUS”)

DOI:	10.24193/SUBBIur.69(2024).4.91-109
Data publicării online:	16.04.2025

Sorin ALĂMOREANU, Claudia-Laura MOȘOARCĂ*

Rezumat: O tipologie a *excesului* în cuprinsul rapoartelor de expertiză criminalistice deschide o scurtă perspectivă teoretică asupra necesității conciziei și echilibrului conținutului lor științific, ca cerințe complementare rigorii și validității acestuia.

Cuvinte-cheie: exces, raport de expertiză criminalistică, grafoscopie, criminalistică.

ON THE EXCESS IN THE FORENSIC EXPERT REPORT (OR „EST MODUS IN REBUS”)

Abstract: A typology of *excess* in forensic expert reports opens a short theoretical perspective on the need for brevity and balance of their scientific content, as complementary requirements to its rigor and validity.

* Conf.univ.dr.hab. Sorin ALĂMOREANU, Facultatea de Drept, Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj, e-mail: sorin.alamoreanu@law.ubbcluj.ro, <https://orcid.org/0009-0007-9777-9506>; drd. Claudia Laura MOȘOARCĂ, expert criminalist autorizat, e-mail: claudia-laura.mosoarca@law.ubbcluj.ro, <https://orcid.org/0009-0004-3395-8669>.

Keywords: excess, forensic expert report, forensic handwriting analysis, forensic.

Cuprins

I. Ce înseamnă <i>exces</i> ?	93
II. Scurte considerații despre conținutul raportului de expertiză criminalistică	94
III. Excese în rapoartele de expertiză criminalistică	96
A. Excesul de date privind expertul criminalist	96
B. Excesul în stabilirea obiectivelor unei expertize criminalistice	97
C. Excesul în descrierea materialelor supuse expertizei criminalistice	100
D. Excesul în demonstrațiile de specialitate	102
E. Excesul de zel	104
IV. Efectele exceselor	107
Considerații finale	109

Generat cu precădere de experiența practicii de expertiză criminalistică, acest articol se construiește în jurul ideii de *exces* în cuprinsul lucrărilor de specialitate pe care, bineînțeles, le denumim rapoarte de expertiză. Așezăm demersul teoretic preponderent în orizontul grafoscopiei și încercăm să descriem situații concrete în care un raport conține mai mult decât e necesar în plan științific, deși nu ne putem referi la o normă clară, ci doar la un „*common sense*” izvorât din materia expertizei criminalistice (incluzând simțul comun și bunul-simț). O tipologie a *excesului* ar pune în lumină ce ar prisosi unui raport științific care ar trebui să fie nu doar supus rigorii științei, ci și concis, lămuritor și, îndeosebi, echilibrat.

I. Ce înseamnă *exces*?

Cuvântul „exces” anticipează viziunea unei creșteri, fie dimensionale, fie cantitative, care *deranjează* o normă general acceptată: conform dicționarului, înseamnă o „depășire a unei măsuri sau limite obișnuite”¹, ori permise - un exces de zel, de mâncare, de cheltuială, de putere ori alte infinite exemple, de la lucruri aparent banale, la cele care pot îmbrăca chiar forme abuzive sau ilegale. La modul general, discuția ar fi în ce măsură putem accepta manifestările exagerate la care asistăm și cât de conștienți suntem de cele pe care noi înșine le producem și de impactul lor asupra celor din jur, fie că este vorba de familie, de comunitate profesională sau chiar de societate.

Practica ne-a arătat că ceea ce poate fi numit „excesul” expertului criminalist are cauze extreme de diverse și, deși l-am întâlnit în forme diferite deopotrivă în rapoartele emise de experții oficiali (din laboratoarele publice) sau de experții independenți (din mediul privat), unele sunt specifice acestora din urmă, după cum se va observa din exemplele incluse în articol.

Mai mult, putem spune, privind retrospectiv și analitic, că în unele lucrări l-am atins în forme, considerăm noi, ușoare și care credem că nu au produs vreo consecință mai gravă decât pierderea răbdării cititorului. Prin această ultimă observație, ajungem în punctul sensibil și important al dezbaterii: credem că *excesul nu poate fi echivalat cu eroarea* (deși poate exista un nefericit exces de erori într-un raport), astfel că vom încerca să aducem în discuție ce efecte au exagerările/surplusurile în raportul de expertiză criminalistică într-o procedură judiciară sau extrajudiciară. Nu avem pretenția ca abordarea noastră va fi una completă, întrucât prin practica noastră nu acoperim toate domeniile de expertiză criminalistică, așa cum sunt

¹ <https://dexonline.ro/definitie/exces/definitii>.

ele prevăzute în Ordonanța nr.75/2000², dar credem că tipologiile selectate, deși preponderent venite din sfera grafoscopiei, se pot regăsi în oricare din acestea.

II. Scurte considerații despre conținutul raportului de expertiză criminalistică

O apreciere fundamentală referitoare la conținutul raportului de expertiză criminalistică ar fi că acesta trebuie să aibă caracter științific, în acord total cu domeniul pe care îl vizează și cu liniile metodologice ale specialității respective. Expertul criminalist autorizat³ întocmește acest raport pentru a descrie constatările sale și argumentele științifice pe baza cărora s-a conturat opinia sa profesională (și prezumat științifică) pentru obiectivele formulate de organele judiciare, sau de persoanele interesate. Prezumtiv, lucrarea sa va avea un caracter strict specializat, fără să se dorească a fi un

² OG: 75/2000 privind organizarea activității de expertiză criminalistică, M.of.: 407/29 aug. 2000.

Art. 2 alin. (2) OG: 75/2000: „Specialitățile de expertiză criminalistică în care se poate obține calitatea de expert criminalist autorizat sunt următoarele: a) expertiza grafică și tehnică a documentelor; b) expertiza dactiloscopică a urmelor palmare și plantare; c) expertiza traseologică a urmelor lăsate de ființe și obiecte; d) expertiza balistică a armelor și a munițiilor; e) expertiza fizico-chimică a probelor materiale; f) expertiza criminalistică în accidente de trafic terestru; g) expertiza criminalistică în accidente de trafic aerian; h) expertiza criminalistică în accidente de trafic fluvial și maritim; i) expertiza criminalistică în explozii și incendii; j) expertiza vocii și vorbirii; k) expertiza imaginilor; l) expertiza biologică; m) expertiza genetică; n) expertiza aplicațiilor și datelor informatice; o) expertiza pentru detecția comportamentului simulat (poligraf); p) expertiza drogurilor și a stupefiantelor.”

³ Sintagma include atât experții oficiali, din laboratoarele publice, cât și pe cei independenți, din mediul privat. În continuare, vom evita repetarea atributului de „autorizat”, se subînțelege în acest context.

material de popularizare a criminalisticii, o carte de profil, articol de revistă mondenă, ori în contradictoriu, un text abscons, doar „pentru uzul inițiaților” - aceste extreme reprezentând, în fapt, un exces față de cuprinsul său normat⁴.

Caracterul științific, obiectivitatea, claritatea, coerența și exactitatea sunt esențiale pentru conținutul raportului care va folosi, într-o formă sau alta, organelor judiciare, iar din această perspectivă decurg două chestiuni importante: pe de-o parte, demonstrațiile științifice și opiniile expertului criminalist vor trebui să fie corect receptate și înțelese în primul rând de persoanele cu rol și pregătire juridică (judecător, procuror, avocați, etc.) dar nu exclusiv, bineînțeles; pe de altă parte și extrem de relevant, argumentele și concluziile din conținutul științific pot fi contestate doar de persoane cu aceeași pregătire de specialitate, dacă, bineînțeles, erorile, neconcordanțele sau contradicțiile nu sunt prea evidente și facil de respins de către organul judiciar sau de părți – fapt mai rar întâlnit în practică, din simplul motiv că, de multe ori, este citită doar concluzia raportului de expertiză.

⁴ Art. 178 C.proc.pen. – intitulat „Raportul de expertiză” – prezintă, la aliniatul 4, doar schema generală a unui raport de expertiză, fiecărui domeniu științific fiindu-i specific un anumit conținut, structurat pe baza regulilor teoretice și după norme instituționale interne și specifice. „(4) Raportul de expertiză cuprinde: a) partea introductivă, în care se arată organul judiciar care a dispus efectuarea expertizei, data când s-a dispus efectuarea acesteia, numele și prenumele expertului, obiectivele la care expertul urmează să răspundă, data la care a fost efectuată, materialul pe baza căruia expertiza a fost efectuată, dovada încunoștințării părților, dacă au participat la aceasta și au dat explicații în cursul expertizei, data întocmirii raportului de expertiză; b) partea expozitivă prin care sunt descrise operațiile de efectuare a expertizei, metodele, programele și echipamentele utilizate; c) concluziile, prin care se răspunde la obiectivele stabilite de organele judiciare, precum și orice alte precizări și constatări rezultate din efectuarea expertizei, în legătură cu obiectivele expertizei.”

Facem precizarea necesară că, prin caracterul său sumator, concluzia nu poate și nici nu trebuie să reia și să reproducă toate argumentele care, în cuprinsul raportului, au condus la formularea sa. Ar fi nu numai inutil redundant, dar și conceptual illogic. Prin concluzie se înțelege o încheiere a unui șir de judecăți sau gândire dedusă dintr-o serie de argumente sau constatări. Termenul mai are și sensul de parte finală a unei expuneri sau lucrări în care sunt cuprinse și expuse rezultatele.

III. Excese în rapoartele de expertiză criminalistică

Pornim conturarea tipologiilor de *exces* în rapoartele de expertiză criminalistică de la sublinierea, din nou, a faptului că *acest exces nu înseamnă, în sine, o eroare*, și nu afectează corectitudinea concluziei științifice a raportului de expertiză criminalistică, dar în unele cazuri excepționale poate ascunde una sau poate induce în eroare. Excesul de date privind expertul criminalist, excesul în stabilirea obiectivelor expertizei, excesul în descrierea materialelor și cel în demonstrațiile de specialitate sunt elemente care nu atrag efecte negative în plan juridic, însă *excesul de zel* ar putea încălca, în unele forme, limitele acceptabilității, afectând validitatea demersului științific.

A. Excesul de date privind expertul criminalist

Evident, situația enunțată de subtitlu este specifică raportului expertului criminalist independent, care are nevoie de o referință profesională, ne(mai)fiind angajat al unui laborator public, așadar am putea spune, ușor ironic, că nu se (mai) află sub o „protecție oficială”. Expertul s-ar putea simți obligat să se prezinte, însă o desfășurare lungă, uneori de prea multe pagini, a biografiei sale nu „avantajează” nici formatul lucrării, nici

conținutul științific, nici imaginea proiectată a autorului în ochii cititorului avizat al raportului de expertiză⁵. În sistemul judiciar românesc, autorizarea de către Ministerul Justiției prezumă competența în domeniul profesional respectiv, iar un CV atașat raportului de expertiză poate constitui o variantă de prezentare - considerăm că descrierile personale nu își au locul într-o lucrare științifică cu obiective clar stabilite. În locul reclamei biografice, un scurt paragraf cu referințe profesionale ar fi opțiunea favorabilă. Existența, însă, chiar a opt pagini de prezentare a activității expertului criminalist – titluri, afilieri, publicații etc. – este de natură a fi interpretată ca o insinuaare a autorității profesionale, pentru influențarea modului în care este receptat raportul de expertiză.

B. Excesul în stabilirea obiectivelor unei expertize criminalistice

Un subiect problematic este, frecvent, stabilirea obiectivelor expertizei criminalistice, care intră în atribuțiile organului judiciar, obligat să fie atent la modul în care formulează întrebările pentru expertiza criminalistică.

Însă expertul criminalist joacă și el un rol important, fie oferind consultanță (când este solicitat să sprijine elaborarea acestor întrebări), fie formulând „observații cu privire la obiectul expertizei, modificarea sau completarea acestuia”, conform art. 7, alin (1) OG: 75/2000. Uneori, expertului îi impune rolul său activ o „reformulare” a obiectivelor - „*proprio motu*” ori la solicitarea părților –, dată fiind modalitatea improprie și uneori redundantă în care acestea au fost enunțate de organul judiciar.

⁵ Este adevărat că unele sisteme judiciare – de influență *common law* - adoptă acest mod de prezentare a „acreditărilor” expertului („*credentials*”), expunerea constatărilor fiind, de fapt, realizată în sala de dezbateri, în regim de contradictorialitate.

Nu doar formulările lasă de dorit, ci sunt afectate și așteptările clienților/beneficiarilor (organe judiciare sau justițiabili), în raport cu posibilitățile reale de răspuns la problematicile care fac obiectul cauzei – se generează, bineînțeles, nu doar expectanțe, ci și întârzieri, tergiversări și consum inutil de resurse.

Avem de-a face cu un exces în stabilirea obiectivelor nu neapărat atunci când numărul acestora este mare (întrebări care repetă un același obiectiv, sub o formulare diferită), ci și când conținutul întrebărilor depășește problematica în sine a cazului (nu au relevanță juridică) ori posibilitățile de lucru metodologic și/sau tehnic în domeniul de expertiză criminalistică în cauză.

Într-o cauză, fiind contestat în instanță un testament olograf, avocatul uneia dintre părți a formulat obiectivele pentru expertiza grafoscopică, acestea fiind preluate în încheierea instanței: enunțurile pretențioase în fapt ocolesc și complică întrebarea simplă fundamentală a speței – dacă testamentul a fost scris, datat și semnat de titular. Faptul că titularul ar fi putut scrie textul, data sau semna la momente diferite, cu instrumente diferite, nu are vreo relevanță juridică în măsura în care, prin concluziile expertizei, autorul prezumtiv este confirmat ca scriptor al textului, datei și semnăturii, căci primează voința lui de a dispune asupra bunurilor sale sau de a lăsa dispoziții și, concomitent, sunt îndeplinite condițiile de validitate ale testamentului olograf⁶. Mai mult, observarea și indicarea eventualei folosiri a unor instrumente de scris diferite pentru text, datare, semnătură, ori prezența unor adăugiri, modificări etc. fac parte din ceea ce constituie „rolul activ” al expertului și ar fi, de asemenea, incluse firesc în descrierile detaliate ale actului în litigiu examinat.

⁶ Art. 1041 C.civ.

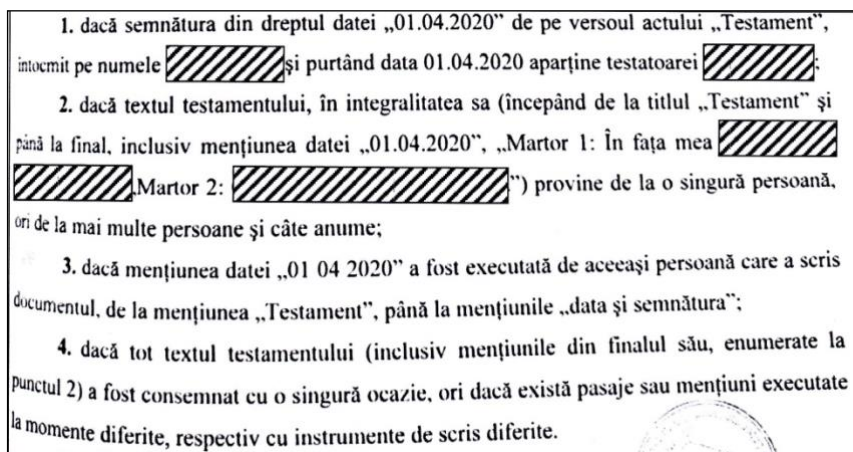

Figura 1. Exemple de obiective pentru expertiza grafoscopică a unui testament olograf.

Într-un alt caz, se solicită stabilirea vechimii unor contracte tehnoredactate, cu date menționate 2015-2016, fiind suspectată o întocmire a lor după anul 2017. În plus, se cere lămurirea dacă textul tehnoredactat computerizat al contractelor a fost realizat de o aceeași persoană. S-a pus în vedere organului judiciar că la astfel de obiective nu se poate da un răspuns științific de natură criminalistică, întrucât nu există metode valide de determinare a perioadei de întocmire, nici măcar relativă, a unor documente cu date recentă și relativ contemporane, și nici de stabilire a vechimii prin analiza hârtiei moderne, chiar dacă acest tip de expertiză este unul ce ține de chimia judiciară, nu de tehnica documentelor. Apoi, în mod logic, textele tehnoredactate cu mijloace computerizate pot fi preluate și/sau modificate în orice fel, fiind imposibil să se precizeze, prin examinări criminalistice de grafică și tehnica documentelor, dacă o singură persoană le-a redactat; probabil, la acest obiectiv s-a ajuns prin analogie cu textele dactilografiate. Oricum, în ansamblul cazului, astfel de întrebări nu dețineau nici consistența, nici relevanța necesară lămuririi faptelor, însă ele au obligat expertul

criminalist care a efectuat expertiza judiciară să le „contabilizeze” și să repete, firesc, observațiile la obiective enunțate de expertul recomandat.

- stabilirea relativă a perioadei de întocmire și de imprimarea a actelor, respectiv stabilirea vechimii documentelor contestate ca false prin analiza hârtiei pe care a fost imprimat conținutul,
- dacă documentele au fost redactate de aceeași persoană, dacă prezintă diferențe, modificări, adăugiri, ștersături.

Figura 2. Exemple de obiective pentru o expertiză grafică și tehnică a documentelor.

Credem că întrebările/obiectivele pentru expertizele criminalistice ar putea fi, de multe ori, mai clare, concise și puse în slujba adevărului cauzei prin consultarea preliminară cu un expert criminalist autorizat, sau măcar prin acceptarea unor observații pertinente și juste cu privire la obiective. Întrucât domeniile de expertiză criminalistică sunt complexe, se întâmplă să se ceară chestiuni ce nu se pot stabili (cel puțin la acest moment al cunoașterii), în timp ce știința ar putea furniza răspunsuri importante la ceea ce organul judiciar nu știe să ceară sau că poate să ceară... De exemplu, o urmă papilară poate să nu fie aptă pentru identificare dactiloscopică, dar poate fi exploatată în laboratorul de genetică judiciară; dimensiunile unei impresiuni papilare nu indică sexul persoanei de la care provine; vechimea reală a unui document cu data menționată 1950 poate fi stabilită aproximativ prin anacronismele prezente în text, nu neapărat prin expertiza chimică a hârtiei (care e și distructivă, și costisitoare); diferențe de timp de ordinul orelor, zilelor, între două sau mai multe semnături nu pot fi evaluate cu exactitate prin niciun mijloc (metodă) disponibil(ă) în prezent etc.

C. Excesul în descrierea materialelor supuse expertizei criminalistice

S-a întâmplat ca, de multe ori, un capitol întreg privitor la datele generale despre materialele ce fac obiectul expertizei să ocupe pagini întregi,

descrierile acoperind mai mult decât necesar un volum mare de informații – mod de ambalare și sigilare, conținut mai mult decât detaliat al documentelor, toate impresiunile de ștampile prezente, fotografiile numeroase etc. Fără tăgadă, orice material în litigiu merită atenție în individualizarea și prezentarea sa, dar o meticulozitate excesivă în a enunța caracteristicile detaliate pentru toate materialele de referință atrage doar o încărcare a paginației, de cele mai multe ori fără relevanță în ansamblul lucrării. Nu ne referim aici la cazuri de excepție, în care un material de comparație are caracter special sau s-a obținut în condiții speciale – de exemplu, trageri experimentale, pentru o expertiză balistică –, a căror descriere reprezintă, în fapt, evidențierea unor operații de efectuare a expertizei criminalistice. Analiza modului de ambalare și sigilare este aplicabilă mai degrabă domeniului traseologiei și/sau balisticii judiciare, însă nu contestăm nici faptul că, în domeniul grafoscopiei, uneori descrierea detaliată preliminară a actului oferă o imagine completă și orientează corect observațiile ulterioare ale expertului.

D. Excesul în demonstrațiile de specialitate

Esența unui raport de expertiză se regăsește, firesc, în partea descriptivă a operațiilor, examinărilor, constatărilor, demonstrațiilor și ilustrărilor acestora, care vor converge spre opinia finală, asigurându-i fundamentarea necesară. Nici această parte nu este scutită, uneori, de încărcare suplimentară cu informație de prisos sau cu ilustrație prea bogată, iar atunci se întrevăd cauze diverse (nesiguranța expertului, dorința de a impresiona, intenția de a justifica timpul rezervat lucrării etc.), cu efecte diverse (pierderea atenției sau interesului celui care citește, aprecierea cantității în defavoarea calității etc.). Câteva exemple pot fi aduse în discuție în continuare, fără ca să se epuizeze posibilitățile reale ce pot fi întâlnite în practică.

În spețe cu număr mare de materialele în litigiu, de ordinul zecilor sau sutelor, demonstrațiile le-au cuprins pe toate, fiecare individual analizate, deși acestea (materialele) suportau ușor o grupare pe categorii sau chiar selecția celor relevante⁷. Nu este de folos ca pagini întregi din raport să cuprindă zeci de semnături cu elemente caracteristice similare, ori zeci de obiecte pirotehnice cu aceeași descriere a procedurilor cărora au fost supuse. În mod similar, pot genera confuzii și descrieri prea amănunțite ale unor elemente care nu joacă rol în identificare sau, în ansamblu, în soluționarea obiectivului. În fond, prin statutul său profesional, prin acreditarea care i-a fost dată pregătirii și experienței sale, expertul criminalist se bucură de încrederea că examinările și constatăările sale din laborator sunt judicioase, amănunțite și complete, cert aflate sub „umbrela” metaforică a științei, iar

⁷ A se vedea FRĂȚILĂ, Adrian, PĂȘESCU, Gheorghe, *Expertiza criminalistică a semnăturii*, Ed Național, București, 1997, p. 174.

raportul întocmit este un rezumat științific, concis și convingător, al acestora, adresat beneficiarului.

Majuscula **M** are atac concav sau semiunghiulat stânga, median (1) unghiulare superioară (2) descendentă semiunghiulată (3), unghiulare sau dedublare superioară dreapta (4), cu final concav eterat (5), minuscula **e** are atac amputat median stânga (6) laț median (7), și final concav dreapta (8) sau traseu circular (41), cu atac pe linia de bază stânga (42) și final ascendent dreapta, minuscula **n** are atac liniar stânga, două unghiulări sau semiunghiulări mediane (9), legate prin dedublare descendentă (10), sau atac liniar, dedublare descendentă (39), unghiulare dreapta (40) cu final descendent liniar (41), minuscula **g** are ductă concavă cu atac median stânga, amputat (11), unghiulare sau dedublare mediană dreapta (12), laț inferior (13), cu final ascendent dreapta, liniar (14), minuscula **h** are atac liniar stânga, laț superior (15), descendentă cu dedublare (16), podiș convex median dreapta (17), cu final pe linia de bază, unghiulat (18), sau atac stânga, unghiulare superioară (43), descendentă liniară cu final amputat (44) și unghiulare adițională mediană stânga (45) minuscula **r** are atac liniar stânga, unghiulare sau ochi virtual median (20), descendentă cu final în croșet (21), majuscula **E** are oval orizontal superior, cu atac în croșet superior stânga (22), descendentă semiunghiulată cu ochi median dreapta (23), descendentă semiunghiulată cu final liniar ușor ascendent dreapta (24), minuscula **u** are atac liniar stânga, două dedublări mediane cu unghiulare pe linia de bază (25), legate prin ductă unghiulată (26), cu final ascendent dreapta, minuscula **f** are atac median stânga (27), laț superior (28), descendentă cu final inferior, eterat (29), minuscula **o** are atac liniar, unghiulare mediană stânga (30), ductă concavă, ochi median dreapta (31), cu final median dreapta, liniar, orizontal, minuscula **s** are atac liniar stânga, unghiulare mediană (32), descendentă cu ochi pe linia de bază (33), minuscula **i** are unghiulare mediană (34) cu atac liniar și final amputat, diacriticul fiind liniar, de dimensiuni medii, în treimea superioară (35).

La unele litigii se mai execută suplimentar, pe final o semiunghiulare (36) cu final semispiralat dextrogir (37), traseu liniar vertical de mici dimensiuni (38), minuscula **a** (39) sau un traseu semicircular, semiunghiulat, deschis stânga (40).

Figura 3. Descrieri de caracteristici grafice.

Lecțiile pentru cititori presupun, firesc, preluări inutile de informații specializate din diverse domenii științifice în textul raportului de expertiză: definiții, descrieri ale aparatelor utilizate, clasificări etc. Multitudinea de paragrafe cu citate și cu rezumate din literatura de specialitate obnubilează viziunea persoanei îndrituite să citească raportul și al cărei efort e îndreptat spre lămurirea aspectului științific, nu spre o documentare. Fără îndoială și chiar recomandabil ar fi ca, atunci când este cazul unor chestiuni dificil de tranșat și problematice chiar în domeniul respectiv, argumentele expertului să fie completate cu scurte citări pertinente, fără însă ca acestea să țină loc unor formulări strict legate de materialul supus expertizei, care este unic și absolut specific unei situații reale.

Spectroscopia Raman este o tehnică de analiză chimică nedistructivă care oferă informații detaliate despre structura chimică, cristalinitate și interacțiuni moleculare. Se bazează pe interacțiunea luminii cu legăturile chimice dintr-un material. Raman este o tehnică de dispersie a luminii, în care o moleculă dispersează lumina incidentă de la o sursă de lumină laser de mare intensitate. Cea mai mare parte a luminii dispersate are aceeași lungime de undă (sau culoare) ca sursa laser și nu oferă informații utile – acest lucru este numit Dispersia Rayleigh. Cu toate acestea, o cantitate mică de lumină este dispersată la diferite lungimi de undă (sau culori), care depind de structura chimică a materialului – acest lucru este numit Dispersia Raman.

Un microscop Raman cuplează un spectrometru Raman la un microscop optic standard, permițând vizualizarea cu mărire mare a unei probe și analiza Raman cu un punct laser microscopic.

De obicei, un spectru Raman reprezintă o amprentă chimică distinctă pentru o anumită moleculă sau material.

Figura 4. Descrierea unei tehnici de analiză în cuprinsul unui raport de expertiză fizico-chimică.

Adesea, rolul activ al expertului este văzut prin prisma introducerii de date și descrieri aparent complicate (și adesea nerelevante pentru subiect), prin intermediul cărora cantitatea mimează calitatea, numărul de pagini fiind perceput drept „profundzime a examinărilor sau analizei problemelor”. Nu negăm importanța oferirii unor date de specialitate în vederea ușurării înțelegerii argumentelor expertului, dar ele ar trebui să fie proporționale cu dificultatea și amploarea problematicii științifice supuse expertizei criminalistice.

E. Excesul de zel

Acest ultim tip de exces asupra căruia ne oprim credem că este cel care poate produce și prejudicii reale, dacă depășește rigorile științei și insinuează deseori o intervenție a expertului într-un domeniu în care nu are competență, sau chiar o susținere nelegitimă a unei cauze/ipoteze. Fiindcă asemenea efecte au gravitatea lor, și clar ar obliga la o analiză critică ce depășește intenția acestui articol, vom trece sumar și nu vom face nici noi exces de zel.

De exemplu, apar uneori tipuri de expertiză care, în fapt și de drept, nu există, cum ar fi cel prezentat mai jos, doar pentru ca analiza realizată de expert să se preteze la cerințele clientului: „Raport de expertiză criminalistică grafoscopico-grafologică”. Această formă hibridă încalcă prevederile legale, poate crea confuzii și poate induce în eroare, întrucât e generată de o terminologie cu nuanțări fine, aflate într-o relație complexă: grafologia interpretează personalitatea unui individ după scrisul său, în timp ce în știința grafoscopiei se urmărește identificarea autorului unui scris, însă unele secvențe ale acestui proces se consideră a fi tributare abordării inițiale a grafologiei, care încerca să explice mecanismele neuropsihice ale mișcării scripturale⁸. În unele cazuri, cum e cel de față, modificările specifice apărute în scris ca urmare a îmbătrânirii sau a unor stări de boală, evaluate din punct de vedere grafoscopic, sunt calificate drept aspecte „grafologice”, deși, în realitate, sunt doar parte integrantă din expertiza grafică. Denumirea de „grafoscopico-grafologică” justifică, așadar, doar o depășire a cadrului științific prin interpretări inadecvate, care să conducă spre concluzii de natură a susține o ipoteză convenabilă.

RAPORT
DE EXPERTIZĂ CRIMINALISTICĂ
GRAFOSCOPICO - GRAFOLOGICĂ

Figura 5. Titlu extras dintr-un raport de expertiză criminalistică.

Concluzii „hibride” le putem numi pe acelea care, nefondate științific, se așază la limita dintre două domenii științifice și întrepătrund, în mod

⁸ A se vedea, pentru diferențierea grafologiei de grafoscopie, Sorin ALĂMOREANU, Adrian FRĂȚILĂ, *Comentarii metodologice la expertiza criminalistică a semnăturii*, Ed. Alma Mater, Cluj-Napoca, 2012, pp. 14-18.

eronat, noțiuni, principii și cauzalități. Am întâlnit raport de expertiză criminalistică grafică în care se alătură un diagnostic psihiatric și medico-legal, ori raport de expertiză criminalistică din sfera traseologiei în care sunt analizate și interpretate leziuni și procese traumatice, ce ar fi trebuit să facă obiectul fie al unei expertize medico-legale, fie al uneia complexe, solicitate criminalistului și medicului-legist.

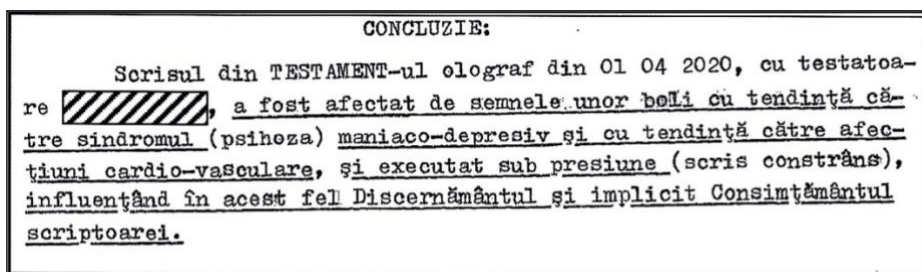

Figura 6. Exemplu de concluzie dintr-un raport de expertiză criminalistică.

Deși rar semnalată, o formă de exces de zel este apariția în cuprinsul unui raport de expertiză a deprecierilor la adresa unui alt expert sau specialist, care, din nefericire, aduce în discuție probleme de etică profesională și chiar duce în derizoriu principiul contradictorialității și știința asimilată cauzei în sine. De exemplu, un expert independent include în raportul său de expertiză dactiloscopică⁹ un paragraf în care își exprimă clar convingerea că raportul de constatare tehnico-științifică efectuat în cauză a fost întocmit „fără profesionalism” de cei doi specialiști criminaliști. Necesitatea și frumusețea duelului științific profesional nu trebuie să fie corelate cu atitudini ostile, ci cu demonstrații judicioase și relevante, care să transforme raportul de expertiză în probă indubitabilă. Indiferent de forma pe care o ia combaterea unei

⁹ În mod ironic, în cuprinsul lucrării sale, expertul inventează o cicatrice inexistentă în impresiunea papilară în litigiu (prelevată de la un cadavru cu identitate necunoscută), pentru a „demonta” concluzia raportului de constatare dactiloscopică, confirmată chiar printr-o expertiză genetică dispusă în speța respectivă.

concluzii științifice (prin raport de expertiză, obiecțiuni sau observații ale expertului), ar fi onorabil ca aceasta să nu depășească argumentele științifice pertinente și impersonale¹⁰.

Abaterile de la terminologia specifică domeniului reprezintă un alt fel de exces, fie că descrierile din raport sunt prețioase și exagerate, fie că se inventează denumiri atipice și nepotrivite acolo unde literatura de specialitate a consacrat deja un limbaj profesional. Evident, ar părea că un asemenea mod de exagerare nu ar putea avea consecințe, însă ar fi periculos să ne lăsăm înșelați de aparențe: lipsa unei culturi profesionale are riscul său..... Întâlnim uneori „licențe poetice” ale unor experți care folosesc termeni neadecvați, în locul unora deja consacrați: de exemplu, „semnătură înzorzonată” pentru a indica un model cu o construcție complicată; linie de bază „crenelată” pentru o linie de bază scaliformă etc.

IV. Efectele exceselor

Tema efectelor exceselor în raportul de expertiză criminalistică ar merita o dezbatere pe larg, cu numeroase exemplificări. Fiindcă nu avem, la momentul de față, date de analiză pentru toate domeniile de expertiză, și nici despre impactul pe care aceste rapoarte îl au asupra soluționării cauzelor judiciare, preferăm să nu abordăm subiectul în detaliu. Reluăm câteva dintre observațiile incluse pe parcursul acestui articol și punctăm cele mai relevante dintre efectele excesului, care se produc și sub condiționarea pregătirii și a interesului celui care citește un raport de expertiză criminalistică, beneficiind sau nu de el.

¹⁰ Din nefericire, astfel de situații nu pot fi sancționate, atât timp cât nu există un for comun al experților criminaliști autorizați, ceea ce ridică, din nou, problema coordonării adecvate și unitare a activității în acest domeniu.

Cel mai frecvent efect ar fi dezinteresul organului judiciar pentru conținutul raportului de expertiză și parcurgerea sa parțială ori pe sărite, doar concluzia fiind receptată complet. S-ar putea însă întâmpla ca în cuprinsul necitit să se fi strecurat erori și neconcordanțe, a căror importanță în ansamblul cazului să fie deloc neglijabilă. De asemenea, în cuprins pot fi prezente date importante care nu au fost reluate în concluzie, deși evident sunt determinante pentru aceasta.

Un al doilea efect ar consta în sentimentul de neîncredere, generat celui ce citește raportul, cu privire la pregătirea expertului, scopul urmărit de el (în ce măsură este preocupat de lămurirea problemei științifice sau de un alt aspect colateral) și corectitudinea concluziilor la care a ajuns.

Ca urmare, pot apărea, după cum deja am amintit, tergiversări ale cauzei, consum excesiv de resurse sau abordări ale unor ipoteze neverosimile, care prejudiciază procesului judiciar.

Inducerea în eroare ar constitui un efect periculos și păgubitor al excesului de zel, atunci când el ia forme contrare legii, iar în acest teritoriu analiza deja vizează elemente delictuale. Cele două exemple descrise pentru ultima tipologie se așază foarte aproape de linia fină de demarcație între exagerare și intenția directă de inducere în eroare prin demonstrații și concluzii contrare adevărului științific.

Considerații finale

Practica în domeniul expertizelor criminalistice a furnizat material optim pentru conturarea unei tipologii a *excesului* ce poate fi manifestat de către expert în procesul de realizare a unui raport, ca urmare a efectuării expertizei propriu-zise. Efectele în plan juridic ale celor cinci tipuri de exces sunt, de cele mai multe ori, fără prejudicii considerabile, însă analiza lor îndreptățește o completare a viziunii expertului criminalist asupra importanței echilibrului și conciziei conținutului lucrării științifice pe care o pune în balanța justiției, complementară validității demonstrațiilor și concluziilor acesteia.